

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Myllyojan päiväkoti

2023-2026

1. Mitä on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

”Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö pohjautuu ajatukseen siitä, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä. Varhaiskasvatuksen tasa-arvotyön tavoitteena on edistää tasa-arvoa ja puuttua sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella tapahtuvaan syrjintään. Yhdenvertaisuustyön tavoitteena on edistää yhdenvertaisuuden toteutumista sekä puuttua muilla perusteilla tapahtuvaan syrjintään. Näitä muita syrjinnän perusteita voivat olla esimerkiksi ikä, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muut henkilöön tai tämän läheisiin liittyvät syyt. Syrjintä voi olla moniperusteista. Tällöin lapsi kokee useisiin eri ominaisuuksiin perustuvaa syrjintää eriaikaisesti tai samanaikaisesti.” (Tasa-arvo kompassi, s. 4).

Sekä esiopetuksessa että varhaiskasvatuksessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei tarkoita samanlaisuutta. Esiopetuksen sekä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen kannalta onkin tärkeää keskustella yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista työyhteisössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, s. 32).

”Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako- odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana” (Oulun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma, s. 19).

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatus- sekä esiopetusyksikössä yhteistyössä henkilöstön, huoltajien sekä lasten kanssa. Suunnitelma tulee päivittää kolmen vuoden välein (seuraava päivitys 2026). Huoltajien näkemykset otetaan huomioon suunnitelmaa laadittaessa yhdessä käytyjen keskusteluiden pohjalta sekä huoltajille suunnatun kyselyn vastausten perusteella. Työntekijöiden tietotaitoa sekä kehittämisideoita keräämme yhteisten keskustelujen, sekä henkilökunnalle suunnatun kyselyn kautta. Lasten mielipiteet otetaan huomioon keskustelemalla heidän kanssaan yhdessä aiheesta.

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Osallisuuden tulee olla inklusiivista eli erilaiset lapset ja nuoret tarvitsevat osallisuutensa toteuttamiseen erilaisia malleja. Lasten osallisuuden vahvistaminen on myös osa

esiopetustoimipaikan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tavoitteita. (Oulun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma, s. 31).

2. Nykytilan kartoittaminen

Myllyojan päiväkodissa on laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat yhteistyössä varajohtajan sekä esiopetuksen henkilökunnan kanssa. Järjestämme henkilökunnalle mahdollisuuksia varhaiskasvatusyksikön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön edistämiseen (esim. mahdollistamalla aiheisiin liittyviä keskusteluja viikkopalavereissa/ pedagogisissa palavereissa).

Lapsen ja hänen perheensä erilaisuutta arvostetaan ja kunnioitetaan. Jatkuva havainnointi ja dokumentointi, sekä ryhmän henkilökunnan avoin ja keskusteleva ilmapiiri ovat tärkeässä roolissa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumiselle. Tutustumme lasten kanssa moninaisiin ihmisryhmiin, kieliin ja kulttuureihin leikkien, pelien, musiikin ja perheiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla. Lasten mielenkiinnonkohteet rikastuttavat eri kulttuureihin tutustumista. Lasten katsomuksiin, uskontoihin ja niihin liittyviin perinteisiin tutustumme muun muassa erilaisia juhlia ja tapahtumia viettämällä. Eri uskontojen, katsomusten ja uskontokuntiin kuulumattomien juhlapyhät huomioimme toimintakauden juhlia suunniteltaessa ja otamme huoltajien toiveita huomioon.

Myönteinen ja kannustava ilmapiiri, johon lapsen on hyvä tulla sellaisena kuin hän on, on pohja yhdenvertaisuudelle ja kaiken uuden oppimiselle. Annamme kannustavaa palautetta ja näemme jokaisen lapsen arvokkaana. Päivittäisissä pienryhmissä jokainen lapsi on helpompi ottaa huomioon yksilönä ja lapsen kanssa päästään keskustelemaan myös kahden kesken. Huomioimme ja kuuntelemme lapsen mielenkiinnonkohteita sekä yksilöllisiä tarpeita aktiivisesti.

Tarjoamme lapsille heidän ikätasonsa mukaista kehotunnekasvatusta. Kehotunnekasvatus on pienten lasten seksuaalikasvatusta. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kehotunnekasvatuksella tarkoitetaan esimerkiksi kehonosien nimeämistä, turvallisen ympäristön luomista lasten kysymyksille, tunnetaitojen harjoittelua, turvataitojen opetteluja sekä myönteiseen kehonkuvaan kasvattamista. Keskusteluja käymme myös toivotusta ja ei-toivotusta koskettamisesta sekä lasten kesken että lasten ja aikuisten välillä.

Päiväkodissamme henkilökunta keskustelee lasten kanssa ikätason mukaisesti tasa-arvoisesta ja syrjimättömästä kielenkäytöstä. Tuemme lasten eettisen ajattelun kehittymistä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista yhteisten keskustelujen, tarinoiden, leikkien sekä taidekasvatuksen avulla.

Kannustamme ja opastamme kaikkia lapsia sukupuolesta ja muista ominaisuuksista riippumatta aktiiviseen liikuntaan sekä kokeilemaan erilaisia liikuntalajeja. Käytämme teknologiaa kaikkien lasten kanssa tasapuolisesti ja kannustamme kaikkia lapsia mm. monipuoliseen värien käyttöön. Tarjoamme esimerkiksi askartelun yhteydessä usean värisiä materiaaleja kaikille lapsille sukupuolesta riippumatta.

Kohtaamme lapset yksilöinä ja kannustamme lapsia leikkimään monipuolisesti erilaisia leikkejä riippumatta lapsen sukupuolesta tai muista ominaisuuksista. Emme esimerkiksi ohjaa automaattisesti lasta autoleikkiin vain koska hänen oletetaan poikana olevan kiinnostunut autoista. Tuemme jokaisen lapsen kiinnostusta hänen valitsemaansa leikkiin.

Kannustamme ja jaamme lapsia leikkimään myös niiden kanssa, joiden kanssa lapsi ei tyypillisesti leiki. Näin lapset oppivat tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Leikkeihin jakamisen apuvälineenä meillä on käytössä leikkitalu, joka lisää lasten osallisuutta leikkejä, leikkikavereita sekä leikkipaikkaa valitessa. Huomioimme leikkien ja leikkikavereiden valinnassa lasten monikielisyyden. Kielen opettelu alkuvaiheessa ovat ja kielen kehitykseen liittyvää tukea tarvitsevat lapset saavat leikeissä toisilta lapsilta mallia kielen opettelussa.

Kehumme ja kannustamme lapsia monipuolisesti ja tasa-arvoisesti. Toimintamme lähtökohtana on jokaisen lapsen itsetunnon vahvistaminen positiivisen pedagogiikan keinoin, mm. kannustamalla lasta harjoittelemaan uusia taitoja myönteisessä oppimisympäristössä sekä huomaamalla lasten sekä työkavereiden onnistumiset niin sanallisesti kuin esimerkiksi kuvia käyttäen (liikennevalot). ”Oulussa esiopetuksen yhteisöllistä toimintakulttuuria kehitetään positiivisen pedagogiikan keinoin. Positiivinen pedagogiikka tarkoittaa lasten osallisuutta ja oppimisen iloa. Se on myönteisten tunteiden vahvistamista ja onnistumisen hetkiä. Se on oikea-aikaisen myönteisen palautteen antamista. Positiivinen pedagogiikka edistää lasten hyvinvointia ja toimii voimavarana myös henkilöstölle ja huoltajille.” (Oulun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma, s. 29).

Päiväkotimme yhteisissä tiloissa ja piha-alueilla on tarjolla monenlaisia toimintamahdollisuuksia, jotka ovat kaikille avoimia tasapuolisesti sukupuolesta tai lasten muista ominaisuuksista riippumatta, turvallisuuskäkökulmat huomioiden. Oppimisympäristöjen suunnittelussa huomioimme lapsiryhmän moninaisuuden ja panostamme monipuolisiin oppimismateriaaleihin.

Lapsiryhmissä on tarjolla monenlaisia leikkivälineitä ja pelejä niin sisä- kuin ulkotiloissakin, joista löytyy esikuvia kaikille sukupuolesta, ihonväristä, toimintakyvystä, iästä tai muista ominaisuuksista riippumatta. Tarkastelemme säännöllisesti leluja, kirjoja ja pelejä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista. Otamme huomioon, että lukemamme lastenkirjat tarjoavat lapsille monenlaisia esikuvia ja samaistumisen kohteita sekä antavat mahdollisuuden tutustua monenlaisiin ihmisiin ja eläimiin. Kirjaston palveluita hyödyntämällä saamme enemmän vaihtelua luettavaan teokseen, joten pystymme hyvin tarjoamaan monenlaista tietoa eri ihmisryhmistä sekä samaistumisen kokemuksia lapsille.

Huomioimme tasapuolisesti kaikkia lapsia esimerkiksi katsekontaktilla ja tarjoamalla kaikille lapsille lohdutusta ja mahdollisuutta syliin riippumatta lapsen sukupuolesta, ihonväristä, toimintakyvystä tai muusta ominaisuudesta.

Keskustelemme säännöllisesti lasten keskinäisistä ryhmäjäoista ja vertaissuhteista sukupuolen ja muiden ominaisuuksien näkökulmista. Seuraamme ryhmien muodostumiseen liittyviä stereotypioita ja muutamme tarvittaessa ryhmäjäkoja. Puutemme lasten ei-toivottuun käyttäytymiseen tai ikätovereiden syrjimiseen tasapuolisesti riippumatta lapsen sukupuolesta tai muusta ominaisuudesta. Päiväkodissamme on käytössä Kiusaamisen ehkäisemisen toimintamalli, joka löytyy jokaisen ryhmän ilmoitustaululta.

3. Kehittämistavoitteet

Toteutimme henkilökunnalle sekä huoltajille kyselyt tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden toteutumisesta päiväkodissamme helmikuun 2023 alussa. Maaliskuun aikana teimme koonnin kyselyn tuloksista, joiden pohjalta olemme alkaneet työstämään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämistä yksikössämme. Henkilökunnalle teettämän kyselyn perusteella kehittämiskohteita Myllyojan päiväkodissa ovat tällä hetkellä täydennyskoulutuksiin osallistuminen liittyen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen, ikätasaisen seksuaalikasvatuksen kehittäminen sekä vielä monipuolisempi leikki, peli ja kirjaresurssien hyödyntäminen stereotyyppien ja normien tiedostamisessa.

Kiinnitämme huomiota siihen, että mahdollisimman moni henkilökunnasta kävisi lisäkoulutusta liittyen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen, ja jaamme koulutuksista saamaamme uutta tietoa edelleen työyhteisössä. Kehitämme edelleen ikätasaisen seksuaalikasvatuksen antamista ryhmissä ja jaamme vinkkejä ja ideoita myös työyhteisössä toisillemme. Arjessa kiinnitämme vielä tarkemmin huomioita siihen, miten hyödynnämme kirjallisuutta, pelejä ja leikkejä stereotyyppien ja normien tiedostamisessa mm. perehtymällä huolellisesti lapsille luettavaan kirjallisuuteen etukäteen, sekä ottamalla asian huomioon esimerkiksi uusien lelujen ja kirjojen hankkimisessa päiväkodille. Myös lasten leikeissä tiedostamme erilaisia stereotypioita ja kannustamme lapsia leikeissä mm. monipuolisiin leikkirooleihin.

Huoltajien toiveista nousi esille se, että henkilökunta kiinnittäisi vielä enemmän huomiota sukupuolisensitiiviseen keskusteluun lasten kanssa. Huoltajat toivoivat myös, että lapset saisivat leikkiä monipuolisesti erilaisia leikkejä, jotka eivät perustu sukupuolittuneisiin ryhmiin tai rooleihin. Tällä hetkellä lapsiryhmissämme on käytössä leikitaulu, mikä lisää lasten osallisuutta leikin, leikkipaikan sekä leikkikavereiden valinnassa sen sijaan, että ryhmän kasvattajat valitsisivat leikkikaverit sekä leikit lasten puolesta. Tulevaisuudessa kiinnitämme vielä erityistä huomiota siihen, että tarjoamme monipuolisia leikkirooleja lapsille sukupuolesta riippumatta sekä ohjaamme erilaisia lapsia yhteisten leikkien pariin.

Lasten ajatuksia ja mielipiteitä yhdenvertaisuudesta sekä tasa-arvosta on kerätty keskustelemalla heidän kanssaan aiheesta, sekä kysymällä lasten mielipiteitä aiheeseen liittyen. Alla lasten ajatuksia tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta:

"Samasta työstä sama palkka" "Ei voi olla samanlaista kuin minä, ketään ei kiusata erilaisuuden vuoksi"

"Ruokaa pitää jakaa kaikille tasan" "Kotona vanhemmat tekee ruokaa vuorotellen"

"Myös lapset tekee kotitöitä" "Karkit jaetaan tasan, riippumatta kaikesta"

"Pitää olla reilu" "Leikitään kaikkien kanssa, myös ei parhaan kaverin kanssa ja otetaan kaikki leikkiin"

"Leikeissä ei suosita"

Lähteet:

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset. 2021.

Tasa-arvokompassi – Työkalu tasa-arvo- ja Yhdenvertaisuustyöhön varhaiskasvatuksessa.

Rauhankasvatusinstituutti. 2020.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, Opetushallitus.